

KRONIKA NAUKOWA INSTYTUTU HISTORII ZA LATA 1976/77 i 1977/78

Skład osobowy

W 1975 r. w skład Instytutu Historii wchodziły cztery zakłady: Zakład Historii Starożytnej i Średniowiecznej (kierownik — prof. dr Adam Przyboś), Historii Nowożytnej i Najnowszej (kierownik — doc. dr Zbigniew Tabaka), Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego (kierownik — prof. dr Tadeusz Słowikowski), Historii Oświaty i Wychowania (kierownik — doc. dr Zygmunt Ruta).

Dyrektorem Instytutu był prof. dr A. Przyboś, a wicedyrektorem — doc. dr Z. Tabaka.

W związku z przejściem na emeryturę dyrektora Instytutu Historii i kierownika Zakładu Historii Starożytnej i Średniowiecznej prof. dr A. Przybosia oraz kierownika Zakładu Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego prof. dr T. Słowikowskiego, dyrektorem Instytutu został z dniem 1 października 1977 r. doc. dr Z. Tabaka, a obowiązki wicedyrektora objął dr hab. Ludwik Mroczka. Kierownictwo Zakładu Historii Starożytnej i Średniowiecznej przeszło w ręce doc. dr hab. Feliksa Kiryka, kierownikiem Zakładu Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego został starszy wykładowca mgr Kazimierz Augustynek, a kierownikiem Studium Podyplomowego — doc. dr Stefan Skowronek.

Z dniem 1 lipca 1976 r. Zakład Historii Oświaty i Wychowania w składzie: doc. dr hab. Czesław Majorek, doc. dr Zygmunt Ruta, dr Jan Krukowski, mgr Waław Marmon i mgr Andrzej Kliś, został przeniesiony do Instytutu Nauk Pedagogicznych. Pracę asystenta stażysty w Zakładzie Historii Nowożytnej i Najnowszej podjął mgr

Kazimierz Karolczak. W dniu 1 kwietnia 1978 r. zatrudniono doc. dr hab. Stanisława Grzybowskię na stanowisku docenta etatowego w Zakładzie Historii Starożytnej i Średniowiecznej. Od 1 października 1978 r. przejął on kierownictwo Studium Podyplomowego od doc. dr S. Skowronka, który został prodziekanem Wydziału Humanistycznego.

Ogółem w dniu 1 X 1978 r. w Instytucie Historii zatrudnionych było 31 pracowników etatowych, w tym 5 docentów, 12 adiunktów, 2 starszych wykładowców i 6 asystentów.

Praca naukowa

Do najważniejszych publikacji pracowników Instytutu, które ukazały się w 1976 r. zaliczyć można dwie monografie dr Henryka Żalińskiego: *Towarzystwo Demokratyczne Polskie o władzach powstańczych* i *Kształt polityczny Polski w ideologii Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832—1846)*, oraz monografię dr Michała Rożka, pt. *Uroczystości w barokowym Krakowie*. W roku 1977 wydano *Podróż królewicza Władysława Wazy do krajów zachodniej Europy w latach 1624—25 w świetle ówczesnych relacji* opracowaną przez prof. dr A. Przybosia i *Groby królewskie w Krakowie* oraz *Mecenat artystyczny mieszczaństwa krakowskiego w XVII wieku* pióra dr M. Rożka. Rok 1978 przyniósł trzy publikacje książkowe: doc. dr S. Skowronka *Przedstawienia kultowo-religijne na monetach Aleksandrii egipskiej I—III w.n.e.*, dr Jerzego Gołębiowskiego *Spór o etatyzm wewnątrz obozu sanacyjnego* oraz dr Jerzego Zawistowskiego *Niedomickie Zakłady Celulozy*.

Pracownicy Instytutu Historii partycypowali w pracach zbiorowych powstałych w naukowym środowisku krakowskim, bądź poza nim. Dotyczy to między innymi współautorstwa następujących prac: *Rok 1923 w Krakowie*. Praca zbiorowa pod red. J. Buszki, Kraków 1978; *Dzieje Olkusza i regionu olkuskiego*. Opracowanie zbiorowe pod red. F. Kiryka i R. Kołodziejczyka, T. I i II, Warszawa—Kraków 1978; *Metodologiczne i dydaktyczne problemy historii regionalnej*, Zbiór rozpraw i artykułów pod red. J. Połćwiartka i A. Zieleckiego, Rzeszów 1977.

W dalszym ciągu rozwijała się współpraca z redakcją Polskiego Słownika Biograficznego. Szczególny udział w opracowywaniu życiorysów wybitnych Polaków mieli: prof. dr A. Przyboś, prof. dr T.

Słowikowski, doc. dr hab. F. Kiryk, dr M. Rożek, dr Henryk Kotarski, dr Agnieszka Winiarska i mgr Andrzej Jureczko. Rezultatem zbiorowego przedsięwzięcia Instytutu Historii był VIII tom „Prac Historycznych” pod red. doc. dr Z. Ruty.

Członkowie Zakładu Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego uczestniczyli w realizacji następujących tematów w ramach problemu węzłowego związanego z reformą oświaty w PRL: *Modernizacja metod nauczania* (dr Anna Kulczykowska i dr Józef Ruchała), *Dydaktyczne kryteria doboru treści w programie historii szkoły dziesięcioletniej* (prof. dr T. Słowikowski, mgr K. Augustynek, dr A. Kulczykowska, dr Czesław Nowarski i dr J. Ruchała), *Analiza porównawcza programów nauczania historii w krajach socjalistycznych* (mgr K. Augustynek).

W latach 1976—78 ukazało się wiele artykułów opublikowanych przez pracowników Instytutu na łamach wydawnictw, czasopism naukowych i prasy popularyzującej osiągnięcia badawcze.

Stopnie doktora habilitowanego i doktora nauk humanistycznych w omawianym okresie uzyskali:

1. Dr L. Mroczka, na podstawie rozprawy *Klasa robotnicza Łodzi 1918—1939. Skład zawodowy i społeczny, główne aspekty położenia materialnego*. Recenzenci — prof. dr Helena Brodowska, prof. dr Józef Buszko, doc. dr hab. Władysław Leszek Karwacki. Kolokwium habilitacyjne odbyło się 23 maja 1977 r.

2. Doc. dr S. Skowronek, na podstawie rozprawy *Przedstawienia kultowo-religijne na monetach Aleksandrii egipskiej I—III w. n.e.* Recenzenci — prof. dr Kazimierz Michałowski, prof. dr Maria Bernhard, prof. dr Tadeusz Kotula. Kolokwium habilitacyjne odbyło się na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UJ w dniu 14 grudnia 1978 r.

3. Mgr J. Gołębiowski, na podstawie pracy *Etatyzm w polityce gospodarczej obozu pomajowego 1926—1939*. Promotor — doc. dr Z. Tabaka. Recenzenci — prof. dr J. Buszko, doc. dr Juliusz Jasiński. Obrona — 27 lutego 1976 r.

4. Mgr Zofia Wielebska, na podstawie pracy *Działalność polityczna i wojskowa Stanisława Koniecpolskiego hetmana wielkiego koronnego (1591—1646)*. Promotor — prof. dr A. Przyboś. Recenzenci — doc. dr hab. Stanisław Cynarski, doc. dr hab. Jan Sereďyka. Obrona — 6 października 1978 r.

Przedstawiciele Instytutu Historii aktywnie działali w Oddziale PAN w Krakowie, pracując w następujących Komisjach: Komisja Nauk Historycznych — doc. dr hab. S. Grzybowski, doc. dr hab. F. Kiryk (zastępca sekretarza naukowego Komisji), dr Henryk Kotarski (sekretarz techniczny Komisji), prof. dr A. Przyboś, prof. dr T. Słowikowski i doc. dr Z. Tabaka (członek Komitetu Redakcyj-

nego Wydawnictw Komisji); Komisja Nauk Pedagogicznych — prof. dr A. Przyboś, prof. dr T. Słowikowski; Komisja Prasoznawstwa — prof. dr A. Przyboś, dr H. Żaliński; Komisja Archeologiczna i Komisja Filologii Klasycznej — doc. dr hab. S. Skowronek. Mgr K. Augustynek był członkiem Komisji Dydaktycznej Zarządu Głównego PTH, prof. dr A. Przyboś i doc. dr Z. Tabaka wchodzili w skład Zarządu Oddziału w Krakowie, a doc. dr hab. F. Kiryk był opiekunem Stacji PTH w Przemysłu z ramienia Zarządu Głównego PTH.

Odczyty w Towarzystwie Miłośników Historii i Zabytków Krakowa wygłaszali doc. dr hab. F. Kiryk, dr Agnieszka Winiarska, mgr Stefan Mateszew oraz dr M. Rożek, który był sekretarzem naukowym tegoż Towarzystwa i członkiem zarządu Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie.

Dr J. Zawistowski uczestniczył w działalności Komisji Historycznej przy Krakowskim Komitecie PZPR.

Kilku pracowników Instytutu Historii brało udział w pracach redakcyjnych wydawnictw naukowych i popularnonaukowych. Doc. dr hab. S. Skowronek wchodził w skład zespołu opracowującego *Leksykon Kultury Antycznej* PWN, prof. dr A. Przyboś i doc. dr hab. F. Kiryk byli członkami Komitetu Redakcyjnego „Studiów Historycznych”; doc. dr hab. F. Kiryk był ponadto członkiem redakcji „Materiałów Budownictwa Ludowego w Sanoku” oraz czasopisma turystyczno-krajoznawczego „Karpaty”.

Konferencje naukowe i współpraca z zagranicą

Działalność naukowa Instytutu Historii uzewnętrzniała się także w uczestnictwie jego przedstawicieli w konferencjach naukowych i znacznym ożywieniu kontaktów zagranicznych.

Przedstawiciele Instytutu najczęściej brali udział w lokalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach organizowanych na terenie Krakowa. Wymienić tutaj należy uczestnictwo mgr S. Mateszewa w posiedzeniach Zakładu Etnografii Słowian Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1977—78, udział dr M. Rożka w sesji Instytutu Historii Sztuki UJ i Muzeum Narodowego w Krakowie (19 IV 1977), gdzie wystąpił z referatem poświęconym Witowi Stwoszowi i udział w sesji Komisji Nauk Historycznych Oddziału PAN w Krakowie z referatem *Mecenat artystyczny Wazów (15 XII 1977 r.)*.

Instytut Historii WSP w Krakowie był w maju 1978 r. organizatorem ogólnopolskiej sesji poświęconej metodyce prac seminaryjnych i magisterskich. Referaty wygłosili doc. dr Z. T a b a k a, doc. dr hab. L. M r o c z k a i dr A. K u l c z y k o w s k a.

W kwietniu 1976 r. odbyła się ogólnopolska sesja naukowa zorganizowana w Krakowie przez Zakład Archeologii Śródziemnomorskiej PAN w Warszawie i Instytut Archeologii UJ na temat polskich badań w Aleksandrii, gdzie doc. dr hab. S . S k o w r o n e k wystąpił z referatem pt. *Kult Demeter w Aleksandrii egipskiej*. Uczestniczył on także z referatem *Problematyka numizmatyczna w De simulacris apud Romanos Piotra Bieńkowskiego* w międzynarodowej sesji archeologicznej poświęconej 80-leciu Katedry Archeologii Śródziemnomorskiej UJ w styczniu 1977 r.

Pracownicy Instytutu podejmowali w konferencjach naukowych także problematykę dydaktyczną. Wymienić tutaj można dwa referaty dr H. K o t a r s k i e g o na temat nauczania historii w szkole wyższej. Pierwszy z nich wygłoszony w Instytucie Historii PAN w Warszawie. drugi — w Instytucie Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Problematykę dydaktyki historii w szkole wyższej poruszał także dr Cz. N o w a r s k i w czasie posiedzenia Komisji Dydaktycznej PTH w Warszawie (15 V 1978). Warto również odnotować wystąpienia doc. dr hab. F. K i r y k a i dr J. R u c h a ł y na Ogólnopolskiej Konferencji Historyków poświęconej wydawnictwom z historii regionalnej, zorganizowanej w dniu 18 III 1978 przez Instytut Śląski i Instytut Historii WSP w Opolu.

Najważniejszą zagraniczną konferencją naukową, jaka odbyła się przy współdziałaniu przedstawiciela Instytutu było VII Międzynarodowe Sympozjum Dydaktyków Historii Krajów Socjalistycznych w Brnie w dniach 20—25 XI 1977 r., podczas którego mgr K. A u g u s t y n e k zaprezentował referat pt. *Pytania i zadania w szkolnych podręcznikach historii w świetle niektórych funkcji podręczników*.

W październiku 1976 r. odbyła się międzynarodowa konferencja w Uniwersytecie im. J. E. Purkyne'go w Brnie, gdzie dr A. W i n i a r s k a wygłosiła referat poświęcony wychowawczej roli historii regionalnej. Podczas międzynarodowej konferencji w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Dreźnie w dniach 1—2 grudnia 1977 r. dr Cz. N o w a r s k i i dr J. R u c h a ł a zaprezentowali opinię Zakładu Dydaktyki Historii naszego instytutu o materiałach pomocniczych do nauczania historii opracowanych przez Sekcję Dydaktyki Historii drezdeńskiej WSP.

Wyrazem ożywionych kontaktów Instytutu Historii z Pädagogische Hochschule z Drezna były wykłady prof. dr Rolanda Z e i s e, dr hab. Karla Heinza G r ä f e, dr Hansa Jürgena G ö r d e n a i dr Wendelina S z a l a i a, wygłoszone w naszym Instytucie Historii. Ze strony

polskiej z wykładami w Dreźnie gościli dr J. Zawistowski i dr J. Ruchała. Podobne kontakty utrzymywane były również z Akademią Pedagogiczną w Niksić. W styczniu 1976 r. przebywał tam dr H. Zaliński z wykładami na temat polskich walk narodowo-wyzwoleńczych w XIX wieku i udziału Polaków na frontach II wojny światowej.

W dniach 5—6 XII 1977 r. w Akademii Pedagogicznej w Niksić odbyło się sympozjum na temat: Tito i ruch rewolucyjny w Czarnogórze. Mgr K. Augustynek omówił tam problem najnowszych dziejów Jugosławii w polskich programach nauczania historii.

Mgr Tomislav Žugič z Akademii Pedagogicznej w Niksić opracował i obronił w 1978 r. pracę doktorską pt. *Faszystowska eksterminacja obywateli jugosłowiańskich podczas II wojny światowej ze szczególnym uwzględnieniem niemieckich obozów koncentracyjnych na terenie Polski*. Promotorem pracy był doc. dr Z. Tabaka.

Podjęto również działania zmierzające do nawiązania ściślejszych kontaktów naukowych pomiędzy Instytutami Historii WSP w Krakowie i WSP w Szeged na Węgrzech. W tym celu na terenie naszej Uczelni przebywał w 1976 r. Szandor Bezdán, a w 1977 r. w Szeged — dr J. Zawistowski.

Węgierskie Towarzystwo Historyczne i Centralny Instytut Pedagogiki w Budapeszcie zorganizowały III Centralną Konferencję w Sprawach Nauczania Historii w dniach 14—15 XII 1977 r. Mgr K. Augustynek scharakteryzował tam koncepcję programu nauczania historii w polskiej szkole dziesięcioletniej. Wraz z doc. dr Cz. Majorkiem wziął on również udział w Letnim Uniwersytecie Historycznym w Keszthely (3—11 VII 1978), gdzie wystąpili ze wspólnym referatem *Elementy z dziejów Węgier w polskich programach historii na tle dziejów powszechnych*.

W grudniu 1976 r. staż naukowy w Staatliche Museen w Berlinie odbywał doc. dr S. Skowronek. Dr Wacława Szelińska, prowadziła badania archiwalne w Bratysławie, Brnie i Pradze, a mgr Antoni Cetnarowicz w Belgradzie.

Badania naukowe nad Towarzystwem Demokratycznym Polskim prowadził w Paryżu w grudniu 1977 r. dr H. Zaliński. Na stażu w Institut d'Histoire des Relations Internationales przy Sorbonie (II—V 1978 r.) przebywał dr Józef Łaptos, który na seminarium prof. J. B. Duroselle'a wygłosił referat pt. *Rola Polski w genezie paktu Briand-Kelloga*. Badania te kontynuował następnie w czasie dwutygodniowego pobytu w Londynie w czerwcu 1978 r.

W 1977 r. dr Wolfgang Röhe z Uniwersytetu Lipskiego odbył staż naukowy w Zakładzie Dydaktyki Historii i Wychowania Obywatelskiego WSP w Krakowie.

Praca dydaktyczno-wychowawcza i współpraca ze środowiskiem oświatowym

W działalności dydaktyczno-wychowawczej Instytutu wiele uwagi poświęcono unowocześnianiu procesu dydaktycznego. Wiązało się to m.in. z dalszym rozwojem pracowni historycznej i dydaktycznej. Pracownicy Zakładu Dydaktyki Historii prowadzili zajęcia otwarte, w których brali udział pracownicy innych Zakładów oraz goście zagraniczni. Wiele uwagi poświęcono praktykom studenckim w szkołach. W hospitacjach lekcji studenckich uczestniczyli pracownicy całego Instytutu. W ślad za zmieniającymi się programami nauczania w związku z przejściem na czteroletni tok kształcenia historycznego na studiach stacjonarnych i zaocznych, dostosowywano je do specyfiki Uczelni i opracowywano instrukcje przedmiotowe dla studentów zaocznych.

Szczególną opieką otoczone było Koło Naukowe Historyków, nad którym sprawował pieczę dr J. Zawistowski. Odnosiło ono wiele sukcesów. Najpoważniejszym z nich była organizacja w dniach 5—6 marca 1977 r. Ogólnopolskiego Seminarium Kół Naukowych Historyków pod patronatem prof. dr T. Słowikowskiego, na temat: Proces kształcenia nauczycieli w szkole wyższej a problemy dydaktyczne w dziesięcioletniej szkole ogólnokształcącej. Poziom seminarium był wysoki. Najwyżej oceniono referat studentki WSP w Krakowie Alicji Bobrowskiej pt. *Próba zastosowania nauczania programowanego u progu systematycznego kursu nauczania historii*, przygotowany pod kierunkiem doc. dr hab. Cz. Majoraka. Koło Naukowe Historyków zostało uznane w 1977 r. najlepszym studenckim kołem naukowym działającym na terenie uczelni. Poważną rolę w realizacji planu wychowawczego Instytutu odgrywała Oddziałowa Organizacja Partyjna oraz opiekunowie poszczególnych roczników. Rezultaty pracy dydaktyczno-wychowawczej analizowane były na zebraniach rad pedagogicznych I i II roku i na posiedzeniach Instytutu. Odnotować należy szczególnie aktywny udział studentów historii w działalności SZSP na terenie Uczelni i najwyższy w skali Uczelni wskaźnik ich przynależności do PZPR.

Rozszerzeniu uległy także kontakty pracowników Instytutu ze środowiskiem oświatowym. Doc. dr hab. F. Kiryk jest członkiem Rady Naukowej przy Zarządzie Głównym Towarzystwa Wiedzy Powszechnej i przewodniczącym Rady Naukowej Krakowskiego Zarządu TWP. Dr Roma Ilnicka-Miduchowa kontynuowała eksperyment w szkole ćwiczeń dotyczący nowych form pracy z podręcznikiem historii w klasie V. Dr A. Kulczykowska, dr J. Łaptos, dr Cz. Nowarski i dr J. Ruchała brali udział w organizacji konkursów wiedzy historycznej młodzieży szkół średnich na temat 60-lecia

odzyskania niepodległości Polski, które odbyły się na terenie Krakowa i Krynicy. Dr M. Rożek prowadził zajęcia na kursach dla przewodników po mieście Krakowie. Doc. dr hab. F. Kiryk i dr A. Kulczykowska byli ponadto zaangażowani jako członkowie Państwowej Komisji Egzaminów Kwalifikacyjnych dla Nauczycieli, działającej przy Instytucie Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych w Krakowie.

Praca naukowa i dydaktyczno-wychowawcza kadry Instytutu została wysoko oceniona przez władze państwowe oraz instytucje naukowe. Wyrazem tego były następujące odznaczenia i nagrody przyznane jego pracownikom w latach 1976—78.

Ordery Odrodzenia Polski otrzymali: prof. dr T. Słowikowski — Krzyż Komandorski i doc. dr Z. Tabaka — Krzyż Kawalerski. Złotym Krzyżem Zasługi odznaczony został doc. dr hab. F. Kiryk, Brązowym Krzyżem Zasługi — dr J. Gołębiowski. Medale Komisji Edukacji Narodowej przyznano prof. dr A. Przybosowi, doc. dr hab. F. Kirykowi i mgr K. Augustynkowi. Prof. dr A. Przyboś został wpisany do Księgi Honorowej Zosłużonych dla Województwa Krakowskiego, mgr K. Augustynek otrzymał Złotą Odznakę za Pracę Społeczną dla Miasta Krakowa, doc. dr hab. F. Kiryk — Złotą Odznakę Zasłużony dla Województwa Nowosądeckiego, dr J. Gołębiowski — Złotą Odznakę Związku Nauczycielstwa Polskiego, doc. dr hab. S. Grzybowski — Brązowy Medal im. J. Lelewela z okazji 25 rocznicy Instytutu Historii PAN. Ważnym międzynarodowym wyróżnieniem dla mgr K. Augustynka był Medal Pankraca Krkoški nadany mu przez Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu J. E. Purkyne'go w Brnie za dotychczasowy udział merytoryczny i organizacyjny w Międzynarodowych Sympozjach Dydaktyków Historii Krajów Socjalistycznych.

Nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki przyznano: prof. dr A. Przybosowi — nagrodę I stopnia, prof. dr T. Słowikowskiemu — nagrodę II stopnia za pracę dydaktyczno-wychowawczą, dr M. Rożkowi i dr H. Żalińskiemu — nagrodę III stopnia za pracę naukową, doc. dr Z. Tabace, dr J. Gołębiowskiemu i dr J. Zawistowskiemu — nagrodę III stopnia za pracę dydaktyczno-wychowawczą. Dr M. Rożek otrzymał ponadto nagrodę Wydziału Kultury Urzędu Miasta Krakowa za upowszechnianie kultury oraz nagrodę „Echa Krakowa” za książki *Groby królewskie w Krakowie* i *Mecenat artystyczny mieszczaństwa krakowskiego w XVII wieku*.

Nagrody III stopnia w Konkursie im. A. Zawadzkiego otrzymali: dr A. Pietrzyk — za pracę doktorską napisaną pod kierunkiem prof. dr J. Buszki i mgr J. Mydlarz za pracę magisterską wykonaną pod kierunkiem dr J. Zawistowskiego.